

Klapp och klang och filosofi

Handklapp och ringdans - och svindlade mänskliga insikter. I rytmiken förenar läraren Cecilia Hofsten det lilla och det stora.

Det börjar med en klang. Cecilia Hofsten slår en stav mot en liten blank metallskål som vilar på en kudde i hennes hand och hela rummet, från den runda blå mattan till lysrören i taket, fylls av en stark ton, varken dov eller gäll utan tydlig och samlande. Elva barn och fem vuxna riktar blickarna mot rytmikläraren när hon tar fram gitarren.

- Välkomna, välkomna hit..., sjunger Cecilia Hofsten med sin ljusa röst.

Det är rytmikdag på förskolan Åkermyntan i Hässelby i nordvästra Stockholm. Ingen bra dag - hälften av barnen är sjuka, Cecilia Hofsten själv är förkyld, den intelligande förskolan Vårbrodden som skulle ha deltagit har lämnat återbud på grund av personalbrist och en flicka här i gruppen förklarar tydligt att hon är arg. Med andra ord: förmiddag en tidig vårtorsdag i landet Sverige.

Efter välkomstsången och en namnlåt med trumkomp utgår Cecilia Hofsten från sina händer i en vinterramsa som hon skrivit. Händerna leker fram snöbollar, en stigande sol och en blank is på sjön. Barnen tittar först, sedan är de med.

Och så fortsätter det. Det är fingerknäpp, handklapp, sång och knäslag och rörelserna utvidgas till armarna som ringlar som ormar och till hela kroppen som får resa sig, först i en långsam och rytmisk långdans längs mattans kant och sedan spritta iväg i allt vildare hopp utanför mattan. Viktor som har körts in i rullstol ler stort med hela ansiktet. Och den arga flickan ser glad ut igen.

När passet är nästan över sjunger Cecilia Hofsten *Sov du lilla videung* och låter barnen vila liggande på den mjuka

mattan. Som skiljetecken - så har hon själv beskrivit just en sådan stund i sin magisteruppsats om rytmikpedagogik: "en på rygg, en annan på sidan med knäna uppdragna, en tredje på mage, en fjärde som en rund liten punkt".

Från vild till vila. Musikens möjlighet är spännvidden mellan det lilla och det stora, mellan kraftfulla utspel och tystnad, säger Cecilia Hofsten när vi har satt oss i personalrummet med varsin skål tomatsoppa från köket.

- Barnen får använda olika sidor av sig själva; något kraftfullt, något tveksamt, något självklart, något läskigt, något sorgset.

Cecilia Hofsten arbetar halvtid som rytmiklärare på några förskolor nordvästra Stockholm och åt skolbarn med neuropsykiatriska funktionshinder. Hon undervisar också på Färnebo folkhögskola i Gästrikland som hon var med och startade i slutet av 1970-talet. Dessutom håller hon kurser i sånglekar från andra kulturer vid Stockholms musikpedagogiska institut (SMI). Och så studerar hon på halvfart i ett masterprogram i praktisk kunskap vid universitetet i Nordland i norska Bodö - och undervisade nu i våras på en kurs i just praktisk kunskap på förskolelärarprogrammet på Södertörns högskola.

Hennes bakgrund är en rytmiklärarutbildning från Musikhögskolan i Stockholm, men grunden för det hon fördjupar sig i idag, genom arbete och studier, finns i de sju år på 1990-talet då hon arbetade med rytmik på en flyktingförskola i Fruängen i sydvästra Stockholm. Där fanns barn som hade kommit direkt från kriget i Somalia och det före detta Jugoslavien. Cecilia Hofsten och hennes kollega Edith Haglund frågade sig vad dessa barn, med svåra erfarenheter och utan gemensamt språk, skulle kunna samlas kring.

- Jag har insett att det blev grundforskning kring vad musiken kan åstadkomma. Har den någon kärna som kan vara tillgänglig för alla? Vad är skillnaden mellan att prata och

att sjunga? Är det meningsfullt att klappa i händerna? Händer det något om man gör så här? säger Cecilia Hofsten och trummar med handflatorna mot bordet så att soppskålarna hoppar.

Så vad kom de fram till?

- Jo, något händer. Barnen får en helhetsupplevelse som inbegriper både kropp och själ. Musik och rörelse kan öppna kanalerna till en människas känslor. Och att musicera tillsammans är att mötas utan ord.

Det är slitna fraser men de uttrycker vad som kanske är en kärna: Att genom rytmiken utforska spännvidden mellan ensamhet och gemenskap, mellan att stå i centrum och vara en i mängden.

- Det är naturligt att jag gör, du gör, vi gör - och ni tittar! Hur mycket plats kan jag ta i förhållande till andra? Blir vi alltid starkare tillsammans? Vad händer med mig själv om jag bara står tillbaka? Det är centrala mänskliga frågor som man ofta talar om och som får en kropplig aspekt genom musiken.

Många av Sveriges kulturskolor omfattar även förskolebarn, men Stockholm har en snävare målgrupp; barn och ungdomar mellan sex och 22 år. Cecilia Hofsten är en av tiotal kulturskolelärare i huvudstaden som får sina tjänster finansierade genom att förskolorna betalar Kulturskolan för varje lektion.

- Det känns som om jag har ett jobb som egentligen inte finns. Jag skulle önska att konstnärlig verksamhet med små barn värderades mer, säger hon.

Hösten 2007 beslutade den borgerliga ledningen i Stockholms stad om nedskärningar av Kulturskolan parallellt med avgiftshöjningar. Cecilia Hofsten var aktiv i protestaktioner som demonstrationer och namninsamlingar.

- Det var ett politiskt återuppvaknande för mig. Jag insåg att den här politiska ordningen verkligen är aggressiv, eftersom den ger sig på en så liten verksamhet som inte kostar

mycket pengar och som är uppskattad även i många hem där man röstar borgerligt.

I en tid när mycket i samhället faller isär måste vi värna om de mötesplatser som finns kvar, så att människor med olika erfarenheter kan träffas och få ut något av varandra, menar Cecilia Hofsten.

För henne själv har studierna i praktisk kunskap, först genom en magisterexamen på Södertörns högskola och nu genom utbildningen i Norge, inneburit en sådan mötesplats. På Södertörn möttes vitt skilda yrken - en polis, en dansare, en filmregissör, en präst, en psykoterapeut, en dramapedagog och en sjuksköterska - för att reflektera kring sin yrkespraxis genom att ta spjärn mot bland annat filosofiska och idéhistoriska texter.

För Cecilia Hofsten, som tycker att hon har försummat sin intellektuella sida under hela sitt yrkesliv, var den teoretiska fördjupningen något hon länge längtat efter.

- Det var fruktansvärt svårt att läsa allt i början. Jag blev uppruggad och öm på insidan av skallen, som om någon gnuggat med en diskborste! Men för att få en fördjupad kunskap måste man ge sig ut i det okända, våga vara nyfiken och underlägsen och till och med dum.

Att kombinera läsandet och skrivandet med lärarjobbet är en utmaning. Hon var visserligen först tjänstledig från Kulturskolan i två år, men hon hade kvar några enstaka barngrupper och när hon sedan kom tillbaka till sin tjänst tyckte hon först att hon hade förlorat något.

- Jag är ingen dansare och ingen musikalisk virtuos, min spetskompetens är att skapa en stämning bland små barn som gör att vi kan klinga tillsammans. Då är det en poäng att kunna låta bli att tänka.

Problemet var att nu tänkte hon.

- Jag hade öppnat ett nytt analyserande rum inom mig. Behovet av absolut närvaro i stunden med barnen kolliderade

med det analytiska flödet som måste få vara kreativt och rörligt.

Men hon tycker att det är en påfrestning fler borde utsätta sig för.

- Man ska inte vara rädd för tankar. Samhället och demokratin tjänar på att de praktiska professionerna formulerar sig i angelägna frågor.

Efter lunch spelar fem- och sexåringarna på trummor de själva byggt. En flicka, Seca, leder de andras spel genom att dirigera intensiteten med händerna - knutna händer betyder tyst, handflatorna nära varandra betyder svagt och bredare avstånd mellan händerna betyder allt starkare kraft i de andras trumslag. Det blir som om alla de andra barnen är ett dragspel i hennes händer. Man skulle kunna säga att övningen är ett destillat av rytmikens förmåga att ringa in spänningen mellan individ och kollektiv. Men man skulle också kunna bara konstatera att den uttråkade praktikanten spricker upp i ett leende och att en flicka i prinsessklänning kastar sitt rosa löshår för att kunna röra sig friare. Eller man skulle kunna säga, som Cecilia Hofsten gör, att det klingar.

Läs mer:

Bornemark, Jonna och Svenaeus, Fredrik, *Vad är praktisk kunskap?*, (Södertörn Studies in Practical Knowledge 2009)

Jaques-Dalcroze, Émile, *Rytm, musik och utbildning*, (KMH 1997)